

УДК 811.161.2'37:656:001.4

ПОНЯТТЯ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І «ПЛАГІАТ» НА ЗАНЯТТЯХ «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

*Нікуліна Н. В. к. ф.н., доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Студентська аудиторія передусім потребує інформації про такі новітні в ужитку наукової спільноти поняття, як «академічна доброчесність» і «плагіат». Чи означає це, що раніше не існувало цих понять? Ні, безумовно, що ці негативні явища якщо і побутували серед наукової спільноти, то це були поодинокі виняткові випадки в середовищі українських науковців. Однак сьогоденні дослідження на плагіат, що виконуються небайдужими до майбутнього української науки добровольцями від різних наукових шкіл, свідчать про поширення практики плагіату вже навіть не серед студентів ЗВО, а серед здобувачів наукових ступенів та звань.

На практичному занятті з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» розглядаємо такі різновиди плагіату, як: *фальсифікація* (вигадування тих чи інших, наприклад, статистичних показників з подальшим вказуванням їх у якості власної роботи), *перайт* (додавання до чужого матеріалу без дозволу автора додаткової інформації, з переробкою раніше оприлюдненого матеріалу і заміною слів та виразів), *републікація* (повторне або багаторазове оприлюднення в іншому джерелі чужої інформації за справжнім підписом автора й посиланням на джерело), *реплікація* (це процес копіювання даних з одного джерела на багато інших і навпаки, тобто своєрідне «тиражування» інформації без дозволу автора), *компіляція* (укладання з кількох чужих матеріалів свого, та

редагування без дозволу – смислова, стилістична, граматична правка й скорочення чужого матеріалу), відсутність покликань на прямі цитати, дослівний плагіат, *мозаїчний плагіат* (вибірка із декількох джерел та перефразування окремих слів), неадекватне перефразування, поєднання власного тексту без цитування джерел, копіювання чужої наукової роботи та привласнення результатів праці, списування письмових робіт інших студентів, згадування джерела без покликань [1].

На занятті зі студентами також практикуються кілька вправ фахового змісту з використанням семи основних правил цитування:

1) текст цитати починається і закінчується лапками й подається в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

2) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

3) кожна цитата обов'язково супроводжується покликанням на джерело. Зауважуємо, що покликання в тексті роблять у квадратних дужках згідно з їхнім переліком, наприклад [1, 7], де один – це номер джерела, сім – сторінка;

4) у разі непрямого цитування (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладанні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідне покликання на джерело;

5) цитування не повинно бути ані надмірним, ані недостатнім, бо це знижує рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність матеріалу;

6) якщо необхідно виявити ставлення автора наукової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання;

7) якщо автор дослідження, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то слід зробити спеціальне застереження, тобто після текстуставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора роботи, а весь текст застереження вписується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є (*курсив наш – Н.В.*), (*підкреслено мною – Н.В.*).

Особливості сучасних освітянських реалій свідчать про доволі повільний рух у царині викриття фактів плагіату і виявів академічної недоброчесності. На думку І.А.Єгорченко, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника Інституту математики НАНУ, «навчання “академічній доброчесності” – тобто, академічному письму, правилам цитування, та основам міжнародних стандартів – необхідно. Але, навіть якщо страх українських викладачів чи політкоректність закордонних тренерів не дозволяють розглядати конкретні випадки, треба хоча б зауважувати, що теперішня ситуація толерантності до недоброчесності не є прийнятною...» [2]. Долучаємося до думки науковця, вчимо студентів не толерувати плагіат і дотримуватися правил цитування.

Література:

1. Довідник з академічної доброчесності для школярів / укладач М. В. Григор'єва, О. І. Крикова, С. Г. Певко ; за заг. ред. О. О. Гужви. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. – 64 с.

3. Єгорченко І. А. Академічна доброчесність: стандарти світової спільноти чи імітація? *Режим доступу:* <http://education-ua.org/ua/articles/1261>